

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

ปัจจุบันเครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ไม่ว่าจะเป็นโทรทัศน์ พัดลม ตู้เย็น เครื่องปรับอากาศ โทรศัพท์มือถือ คอมพิวเตอร์ เป็นต้น ได้กลายมาเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้การใช้ชีวิตประจำวันของมนุษย์สะดวกสบายมากยิ่งขึ้น การแข่งขันอย่างเข้มข้นระหว่างผู้ผลิตสินค้ายี่ห้อต่าง ๆ ทำให้ราคาสินค้ามีแนวโน้มลดต่ำลง ส่งผลให้ปัจจุบันมีการใช้งานผลิตภัณฑ์เหล่านี้ในวงกว้างยิ่งขึ้น ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยียังส่งผลให้ผลิตภัณฑ์เหล่านี้สามารถทำงานได้ดี อย่างไรก็ตามส่วนน้อยที่จะตระหนักถึงอีกด้านหนึ่งของการพัฒนา คือปัญหาการจัดการผลิตภัณฑ์เก่าที่ไม่ต้องการและการจัดการซากของผลิตภัณฑ์ที่เสื่อมสภาพหรือหมดอายุการใช้งาน โดยมนุชนำทรัพยากรธรรมชาติจำนวนมากมาใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตสินค้าอิเล็กทรอนิกส์ จึงกลายเป็นขยะอันตรายหรือขยะมีพิษที่เกิดจากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและเครื่องใช้อิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช้แล้วในเวลาอันสั้น ขยะอันตรายดังกล่าวบางส่วนหมดอายุการใช้งานจนกลายเป็นของเสียอันตรายถือเป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมและต้องนำไปหมุนเวียนกลับมาใช้ใหม่ หรือกำจัดอย่างถูกวิธีตามประเภทและชนิดของของเสียอันตราย โดยขยะอันตรายดังกล่าวบางส่วนยังไม่หมดอายุการใช้งานและยังสามารถนำกลับมาใช้ซ้ำในรูปสินค้าใช้แล้วหรือสินค้ามือสอง

การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมได้ส่งผลให้มีการพัฒนาเทคโนโลยีและผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ออกมาหลายประเภทหลากหลายรูปแบบเพื่อความสะดวกสบาย ทำให้เกิดการแข่งขันและการพัฒนาเทคโนโลยีในด้านการผลิตผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์เป็นไปอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง ผลิตภัณฑ์จึงมีความหลากหลายหาซื้อได้จากความหลากหลายนี้เองเป็นผลให้การผลิต และการบริโภคเกิดความพอดี และแนวโน้มของอายุการใช้งานที่สั้นลงเนื่องจากการล้าสมัยอย่างรวดเร็ว ตลอดจนเสื่อมตามสภาพจนกลายเป็นขยะที่ทิ้งกันทั่วไป โดยไม่ทราบถึงอันตรายว่าชิ้นส่วนอุปกรณ์หลายชิ้น ซึ่งเป็นส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์เหล่านี้เป็นพิษต่อสิ่งแวดล้อม และเป็นอันตรายต่อสุขภาพของประชาชนไม่สามารถย่อยสลายได้เองตามธรรมชาติ ประเทศไทยก็ถือเป็นอีกประเทศหนึ่งที่กำลังเผชิญกับปัญหาการจัดการผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและเครื่องใช้อิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช้แล้วถือเป็นขยะอันตรายหรือขยะมีพิษ เนื่องจากปัจจุบันมีการซื้อขายและนำเข้าสินค้าประเภทเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์เข้ามาในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก โดยมีทั้ง

การนำเข้าในรูปแบบของผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ที่เป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ และแบบที่เป็นผลิตภัณฑ์ที่ใช้แล้วแต่อาจสามารถนำกลับมาใช้ได้

การขยายความรับผิดชอบของผู้ผลิต ถือเป็นหลักที่พัฒนามาจากหลักความรับผิดชอบของผู้ผลิตเป็นหลักการที่ผู้ผลิตผลิตภัณฑ์และผู้นำเข้าผลิตภัณฑ์ต้องมีความรับผิดชอบต่อผลกระทบที่มีต่อสิ่งแวดล้อมทั้งหมดเกิดขึ้นจากผลิตภัณฑ์ของตนตลอดทั้งช่วงชีวิตของผลิตภัณฑ์ ตั้งแต่กระบวนการคัดเลือกวัสดุอันเป็นองค์ประกอบของผลิตภัณฑ์ กระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์ ผลกระทบจากการใช้งานตัวผลิตภัณฑ์จนกว่าผลิตภัณฑ์จะหมดอายุ และถูกทำลายไปอย่างถูกวิธี เนื่องจากมีการเล็งเห็นว่าความยุ่งยากในการจัดการผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและเครื่องใช้อิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่แล้วมิใช่เป็นเพียงปัญหาในการจัดการขยะเท่านั้น แต่เกี่ยวข้องไปถึงการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ไม่ได้คำนึงถึงผลิตภัณฑ์หลังหมดอายุการใช้งานถือเป็นต้นเหตุของปัญหาที่แท้จริงเมื่อผลิตภัณฑ์กลายเป็นขยะแล้วเกิดผลกระทบอย่างไรเป็นสิ่งที่ถูกกำหนดล่วงหน้ามาตั้งแต่ช่วงการออกแบบและการพัฒนาผลิตภัณฑ์ เนื่องจากผู้ผลิตเป็นผู้ที่กำหนดส่วนผสมส่วนประกอบต่าง ๆ ของผลิตภัณฑ์ อาจกำหนดให้เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และมีอายุการใช้งานที่ยืนยาวได้ตั้งแต่แรก ดังนั้นการแก้ไขตามหลักการป้องกันจึงควรทำที่ต้นเหตุตั้งแต่ในขั้นของการออกแบบผลิตภัณฑ์ การขยายความรับผิดชอบของผู้ผลิตจึงเป็นแรงจูงใจที่ทำให้ผู้ผลิตพยายามออกแบบผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ส่วนเป้าหมายอีกประการหนึ่ง คือลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในการจัดการผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและเครื่องใช้อิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่แล้ว และรักษาคุณภาพของทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพผ่านการจัดเก็บ การรวบรวม การบำบัด การใช้ซ้ำ การกำจัด และการนำกลับมาใช้ใหม่อย่างเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

จากการศึกษากฎหมายเกี่ยวกับการจัดการผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและเครื่องใช้อิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่แล้วที่มีอยู่ในหลายประเทศพบว่าในประเทศต่าง ๆ ได้มีการนำหลักการนี้เข้าไปบัญญัติเป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายด้วย ก่อให้เกิดความชัดเจนในภาระหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้ผลิตที่ควรจะมีต่อผลิตภัณฑ์ของตนแทนที่จะผลักภาระให้รัฐบาลเพียงอย่างเดียว และการที่บัญญัติกฎหมายให้มีมาตรฐานเดียวกันกับต่างประเทศ นอกจากจะเป็นประโยชน์ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแล้วยังช่วยลดปัญหาการกีดกันทางการค้าได้อีกด้วย เนื่องจากประเทศที่มีกฎหมายสิ่งแวดล้อมที่เคร่งครัดมักจะใช้มาตรฐานเรื่องการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมเป็นเครื่องมือในการกีดกันทางการค้า โดยจะไม่นำเข้าสินค้าจากประเทศที่มีกฎหมายในเรื่องการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมที่ยังไม่ได้มาตรฐาน

การพิจารณากฎหมายที่ประเทศไทยใช้บังคับในปัจจุบัน พบว่ายังไม่มีความสมบูรณ์ใดที่เกี่ยวข้องกับการจัดการผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและเครื่องใช้อิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่แล้วโดยตรง แต่ในการจัดการปัญหาดังกล่าวอาจนำกฎหมายบางฉบับมาใช้บังคับได้โดยอนุโลม เช่น พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษา

คุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ซึ่งมาตรการในการจัดการผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและเครื่องใช้อิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่แล้วนั้น ยังไม่มีความเหมาะสมต่อสภาพและลักษณะ ควรที่จะกำหนดบทบัญญัติเกี่ยวกับการจัดการผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและเครื่องใช้อิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่แล้วไว้เป็นการเฉพาะ และยิ่งไปกว่านั้นกฎหมายทั้ง 2 ฉบับ ไม่ได้กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้จัดจำหน่าย และผู้บริโภคในการคัดแยกขยะมูลฝอยรวมถึงผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและเครื่องใช้อิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่แล้ว อีกทั้ง ไม่มีบทบัญญัติที่ส่งเสริมให้มีการลด คัดแยก และใช้ประโยชน์ผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและเครื่องใช้อิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่แล้ว รวมทั้งการนำกลับมาใช้ใหม่อย่างครบวงจร มีข้อสังเกตว่ากฎหมายดังกล่าวมิได้บัญญัติขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้บังคับกับการจัดการผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและเครื่องใช้อิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่แล้วโดยตรง การนำกฎหมายเหล่านี้มาใช้บังคับจึงยังไม่เพียงพอ และไม่มีประสิทธิภาพสำหรับการจัดการผลิตภัณฑ์ดังกล่าวโดยเฉพาะ อีกทั้งการบังคับใช้กฎหมายในเรื่องนี้ปัจจุบันต้องพิจารณาจากกฎหมายหลายฉบับเพื่อนำมาปรับใช้ การที่ต้องนำกฎหมายหลายฉบับเหล่านี้ที่มีวัตถุประสงค์ไม่เหมือนกันมาใช้บังคับ จึงไม่เหมาะสมและเกิดความยากลำบากสำหรับผู้บังคับใช้กฎหมาย และอาจจะสร้างความสับสนให้แก่ประชาชนหรือผู้ผลิตที่จะต้องลงโทษหรือปฏิบัติตามแนวทางของกฎหมายใด

การควบคุมการนำเข้าและส่งออกขยะอันตรายหรือขยะมีพิษที่เกิดจากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและเครื่องใช้อิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่แล้วในประเทศไทย ยังมีปัญหาเรื่องการนำเข้าขยะอันตรายที่หมดอายุการใช้งาน โดยแอบแฝงว่าเป็นการนำเข้าขยะเพื่อใช้ซ้ำ เพราะบางกรณีผู้ประกอบการแม้ว่าจะมีแผนงานการใช้งานเครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้แล้วต่อกิจการที่ชัดเจนตามประกาศกรมโรงงานอุตสาหกรรม เรื่องเงื่อนไขในการอนุญาตให้นำเครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้แล้วที่เป็นวัตถุอันตรายเข้ามาในราชอาณาจักร แต่ผู้ประกอบการอาจไม่ทราบที่กำลังนำเข้าเครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้แล้วที่หมดอายุการใช้งานแล้ว ซึ่งไม่สามารถใช้ซ้ำได้อีก เนื่องจากไม่ได้มีการประเมินประสิทธิภาพในการทำงาน และจัดทำเอกสารเกี่ยวกับการประเมินก่อนการนำเข้า ความไม่ชัดเจนของกฎหมายในประเทศไทยในเรื่องการนำเข้าและส่งออกขยะอันตรายดังกล่าว เมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายของต่างประเทศจะพบความแตกต่างระหว่างกฎหมายของประเทศไทยและกฎหมายของต่างประเทศ กล่าวคือในเครือรัฐออสเตรเลียได้เสนอให้มีการแยกผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้แล้วที่หมดอายุการใช้งานแล้ว โดยวิธีการประเมินประสิทธิภาพการทำงาน และจัดทำเอกสารเกี่ยวกับการประเมิน เพื่อป้องกันการนำเข้าหรือส่งออกขยะดังกล่าว นอกจากนี้ต้องมีบรรทัดฐานที่สามารถช่วยรักษาอุปกรณ์ไว้ในขณะที่มีการขนส่ง เพื่อป้องกันความเสียหายในขณะขนส่งด้วย หากมีการฝ่าฝืนหรือละเลยไม่มีบรรทัดฐานเก็บรักษาขยะอันตรายดังกล่าว จนทำให้เกิดผลเป็นการทำลายสิ่งแวดล้อม

ให้ถือว่าเป็นกรณีของการนำเข้าขยะ โดยมาตรการของอนุสัญญาบาเซลฯ และของต่างประเทศสามารถแยกแยะความแตกต่างของการนำเข้าขยะ เพราะการประเมินประสิทธิภาพการทำงาน และจัดทำเอกสารเกี่ยวกับการประเมินตลอดจนต้องมีบรรทัดฐานที่สามารถช่วยรักษาอุปกรณ์ไว้ ในขณะที่มีการขนส่งย่อมแสดงให้เห็นว่าขยะที่สามารถใช้ซ้ำได้อยู่ ประเทศไทยจะต้องปฏิบัติตามมาตรการทางกฎหมายของประเทศที่ส่งออกและประเทศที่นำเข้าที่แตกต่างกัน อันส่งผลต่อภาระค่าใช้จ่ายของผู้ประกอบกิจการที่ต้องมากขึ้น และต้องปฏิบัติตามมาตรการทางกฎหมายในการนำเข้าขยะเพื่อใช้ซ้ำของประเทศไทย ต้องเป็นเครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้แล้วที่มีคุณสมบัติพิเศษที่จำเป็นต้องใช้ในกิจการของตนเอง เฉพาะเรื่อง โดยต้องแสดงเหตุผลความจำเป็นและแผนการใช้งานที่แน่นอนมาด้วย

อีกทั้งในเรื่องของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการอนุญาตให้นำเข้าและส่งออกขยะของประเทศไทยที่มี 3 หน่วยงานดูแลรับผิดชอบ อาจมีผลเสียเกิดขึ้นเพราะขั้นตอนกระบวนการขออนุญาตการนำเข้าและส่งออกขยะ เช่น การขนส่ง การเคลื่อนย้ายที่เกี่ยวข้องและอยู่ในอำนาจหน้าที่ของหลายหน่วยงาน นอกเหนือจากกรมโรงงานอุตสาหกรรมและกรมควบคุมมลพิษ เช่น กรมศุลกากร กรมเจ้าท่า การท่าเรือแห่งประเทศไทย การดำเนินงานให้สอดคล้องและการประสานงานบนพื้นฐานของความเข้าใจที่ตรงกันจึงเป็นสิ่งจำเป็น รวมไปถึงการตรวจภายหลังการนำเข้าหรือภายหลังการส่งออกด้วย หากไม่มีการดำเนินการให้สอดคล้องและประสานงานก็จะส่งผลให้การตรวจสอบดังกล่าวกระทำได้ยากขึ้น เมื่อมีการขนถ่ายผ่านท่าเรือเอกชนไม่มีการควบคุมบังคับอย่างเข้มงวดการให้ 3 หน่วยงานดูแลรับผิดชอบอาจก่อให้เกิดการติดต่อประสานงานที่ผิดพลาดหรือขัดแย้งกันเองได้ แตกต่างกับของเครือรัฐออสเตรเลีย และสาธารณรัฐสิงคโปร์ที่มีความชัดเจน และคล่องตัวว่าการกำจัดขยะของบริษัทกำจัดขยะของประเทศไทย เพราะให้หน่วยงานเดียวเป็นผู้ควบคุมดูแลจัดการทั้งหมด

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการจัดการผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและเครื่องใช้อิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช้แล้ว และหน่วยงานในการรับผิดชอบในการกำจัดขยะในประเทศไทยได้มีการร่างกฎหมายไว้ 3 ฉบับ แต่ก็ยังมีได้มีการประกาศในราชกิจจานุเบกษา เพื่อนำมาบังคับใช้กับการจัดการปัญหาดังกล่าว ร่างกฎหมายทั้ง 3 ฉบับ คือร่างพระราชบัญญัติมาตรการการคลังเพื่อสิ่งแวดล้อม พ.ศ. ร่างพระราชบัญญัติการจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. และร่างพระราชกฤษฎีกากำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไข และการจัดการเงิน รายได้จากค่าธรรมเนียมผลิตภัณฑ์ พ.ศ. ซึ่งครอบคลุมไปถึงการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ผู้เขียนจึงเห็นควรที่จะเร่งผลักดันให้มีการบังคับใช้กฎหมายทั้ง 3 ฉบับ เพราะถือว่าเป็นกฎหมายที่บัญญัติไว้เฉพาะเรื่อง เพื่อให้ประเทศไทยมีบทบัญญัติที่เกี่ยวกับปัญหาการจัดการผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและเครื่องใช้อิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช้แล้ว ได้รับการแก้ไขอย่างมีประสิทธิภาพและทัดเทียมกับต่างประเทศ

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการวิเคราะห์ปัญหาการจัดการผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและเครื่องใช้อิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช้แล้วในประเทศไทยยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากการศึกษากฎหมายระหว่างประเทศ และกฎหมายต่างประเทศได้มีบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาคงเหลือและการจัดการผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและเครื่องใช้อิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช้แล้วไว้โดยเฉพาะ เช่น อนุสัญญาบาเซลฯ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี เครือรัฐออสเตรเลีย ประเทศญี่ปุ่น และสาธารณรัฐสิงคโปร์ สามารถที่จะนำมาเปรียบเทียบกับกฎหมายของประเทศไทย เพื่อให้มีการแก้ไขกฎหมายให้มีความทันสมัย และสามารถแก้ไขปัญหาการจัดการผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและเครื่องใช้อิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช้แล้วได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เขียนจึงมีข้อเสนอแนะในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ดังต่อไปนี้

1) ปัจจุบันประเทศไทยใช้กฎหมายหลายฉบับมาปรับใช้กับการจัดการผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและเครื่องใช้อิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช้แล้วส่งผลให้เกิดความยุ่งยากแก่ผู้ใช้กฎหมาย และอาจเกิดการใช้กฎหมายซ้ำซ้อนกันได้ ผู้เขียนมีความเห็นว่า ประเทศไทยต้องมีการตรากฎหมายเกี่ยวกับการจัดการผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและเครื่องใช้อิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช้แล้วขึ้นมาใช้บังคับโดยตรง เหมือนกับต่างประเทศดังที่ได้กล่าวไว้แล้วในบทที่ 3 กล่าวคือ กฎหมายของเครือรัฐออสเตรเลีย สาธารณรัฐสิงคโปร์ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และประเทศญี่ปุ่น โดยหากมีการบัญญัติกฎหมายขึ้นมาใช้บังคับก็จะทำให้เกิดความชัดเจนในการใช้บังคับกฎหมายให้ตรงกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างเป็นระบบ

ปัจจุบันการที่ประเทศไทยใช้บทบัญญัติในเรื่องการจัดการผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและเครื่องใช้อิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช้แล้วเป็นไปในรูปแบบการใช้บทบัญญัติกฎหมายใกล้เคียงอย่างยิ่ง ได้แก่ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 แต่กฎหมายดังกล่าวไม่สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพและครอบคลุมถึงเรื่องการจัดการผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและเครื่องใช้อิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช้แล้ว จากการศึกษาพบว่าประเทศไทยได้มีการร่างกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวไว้ 3 ฉบับ คือ ร่างพระราชบัญญัติมาตรการการคลังเพื่อสิ่งแวดล้อม พ.ศ. ร่างพระราชบัญญัติการจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. และร่างพระราชกฤษฎีกากำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไข และการจัดการเงิน รายได้จากค่าธรรมเนียมผลิตภัณฑ์ พ.ศ. แต่ในปัจจุบันร่างกฎหมายทั้ง 3 ฉบับ ก็ยังไม่ได้ออกมาบังคับใช้แต่อย่างใดในแต่ละฉบับนั้นก็ยังคงอยู่ในขั้นตอนที่แตกต่างกันออกไป กล่าวคือ ร่างพระราชบัญญัติมาตรการการคลังเพื่อสิ่งแวดล้อม พ.ศ. คณะรัฐมนตรีได้ส่งร่างพระราชบัญญัตินี้ให้แก่สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาทำการตรวจพิจารณาร่าง

พระราชบัญญัติดังกล่าวต่อไปเพื่อนำไปประกอบการพิจารณา แล้วส่งให้คณะกรรมการประสานงานสภาผู้แทนราษฎรพิจารณา ก่อนนำเสนอสภาผู้แทนราษฎรพิจารณาต่อไปโดยคณะรัฐมนตรีได้มีมติดังกล่าวเมื่อวันที่ 12 ตุลาคม พ.ศ. 2553 ในส่วนของร่างพระราชบัญญัติการจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. พบว่าเมื่อวันที่ 11 มกราคม พ.ศ. 2562 ที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) ได้พิจารณาร่างกฎหมายฉบับนี้ในวาระแรกตามที่คณะรัฐมนตรีเสนอ

อีกทั้งจากการศึกษา ร่างกฎหมายทั้ง 3 ฉบับดังกล่าวนี้ ผู้เขียนเห็นว่าในร่างพระราชบัญญัติการจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ได้จัดให้มีระบบความรับผิดชอบและการชดเชยความเสียหายอย่างเพียงพอ และโดยพลันตามพันธกรณีของอนุสัญญาบาเซลฯ กล่าวคือเป็นการจัดการซากผลิตภัณฑ์อย่างผิดวิธีทำให้มีการถอดแยกชิ้นส่วนและเกิดการรั่วไหลของสารพิษต่าง ๆ อันเกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชน กำหนดให้มีการจัดการซากผลิตภัณฑ์ โดยห้ามมิให้ผู้ใดทิ้งซากผลิตภัณฑ์ในที่สาธารณะ ห้ามมิให้ถอดแยกชิ้นส่วนของผลิตภัณฑ์ กำหนดให้ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบ จัดเก็บ และรวบรวมซากผลิตภัณฑ์ต้องทำโดยศูนย์รับคืนซากผลิตภัณฑ์ที่จัดตั้งและขึ้นทะเบียนกับกรมควบคุมมลพิษ ตลอดจนกำหนดให้มีบทลงโทษทางอาญาไว้เป็นการเฉพาะ ซึ่งถือว่าเป็นข้อดีของร่างพระราชบัญญัตินี้ เพราะในปัจจุบันที่ประเทศไทยได้เข้าเป็นสมาชิกของอนุสัญญาบาเซลฯ นั้น ยังไม่พบกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะอันตรายหรือขยะมีพิษที่เกิดจากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและเครื่องใช้อิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่แล้ว ดังนั้น จึงเป็นการดีที่ประเทศไทยต้องประกาศใช้บังคับร่างกฎหมายดังกล่าวเพื่อนำหลักเกณฑ์ในอนุสัญญาบาเซลฯ เข้ามาใช้บังคับเป็นกฎหมายภายในของประเทศ จึงจะทำให้ประเทศไทยสามารถแก้ไขปัญหาขยะอันตรายหรือขยะมีพิษที่เกิดจากผลิตภัณฑ์ดังกล่าวได้อย่างมีระบบและชัดเจนมากยิ่งขึ้น

2) จากการที่ประเทศไทยได้มีพันธกรณีที่มีต่ออนุสัญญาบาเซลฯ ถือได้ว่าเป็นวิธีการจัดการผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและเครื่องใช้อิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่แล้วอีกวิธีหนึ่ง โดยในการร่างกฎหมายที่เกี่ยวกับการจัดการผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและเครื่องใช้อิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่แล้วที่ได้กล่าวไปแล้วในข้างต้น มีการนำหลักเกณฑ์ในอนุสัญญาบาเซลฯ เข้าไปบัญญัติไว้ในร่างกฎหมายดังกล่าวไว้แล้วอย่างชัดเจน

3) ในเรื่องของการจัดเก็บหรือจัดการเงินรายได้จากค่าธรรมเนียมผลิตภัณฑ์ที่กระทบต่อสิ่งแวดล้อม ปัจจุบันก็ยังไม่มีกฎหมายใด ๆ ในประเทศไทยที่เข้ามามีบทบาทในการจัดเก็บหรือจัดการเงินดังกล่าวที่ได้เก็บกับผู้ประกอบการมา การที่ไม่มีกฎหมายกำหนดเกี่ยวกับการจัดเก็บหรือการจัดการรายได้ที่เกี่ยวกับค่าธรรมเนียมนั้น อาจส่งผลให้เงินจำนวนนี้สูญหายไป เพราะหากมีการจัดการหรือจัดเก็บก็อาจจะจัดสรรงบประมาณให้มีการนำเงินที่เก็บได้นั้น ไปพัฒนาหรือฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมที่ได้รับผลกระทบจากการ

ปล่อยของเสียไปสู่สิ่งแวดล้อมได้ จากการการศึกษาร่างพระราชกฤษฎีกากำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไข และการจัดการเงิน รายได้จากค่าธรรมเนียมผลิตภัณฑ์ พ.ศ. ถือเป็นร่างกฎหมายที่มีความ สอดคล้องและเหมาะสมในการใช้บังคับกับการจัดการผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและเครื่องใช้ อิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช้แล้วมากที่สุดในขณะนี้ แต่ร่างพระราชกฤษฎีกาดังกล่าวก็ยังมีลักษณะเป็นเพียง กฎหมายลูกเท่านั้น หากกฎหมายแม่คือร่างพระราชบัญญัติมาตรการการคลังเพื่อสิ่งแวดล้อม พ.ศ. และร่างพระราชบัญญัติการจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ยังอยู่ ในขั้นตอนตามที่กล่าวมาแล้วในข้อ 1) และยังไม่ออกประกาศบังคับใช้จึงทำให้ร่างพระราชกฤษฎีกา ดังกล่าวไม่มีความแน่นอนในการประกาศใช้

ดังนั้น ในขั้นต้นจึงควรมีการเร่งผลักดันให้ร่างพระราชบัญญัติมาตรการการคลังเพื่อสิ่งแวดล้อม พ.ศ. และร่างพระราชบัญญัติการจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ออกใช้บังคับให้เร็วที่สุดเพื่อที่จะได้พิจารณาพระราชกฤษฎีกาฉบับนี้ต่อไป

4) ในเรื่องของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะอันตรายหรือขยะมีพิษที่เกิดจากผลิตภัณฑ์ เครื่องใช้ไฟฟ้าและเครื่องใช้อิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช้แล้วนั้น การให้ 3 หน่วยงานดูแลรับผิดชอบ คือ กรมศุลกากร กรมเจ้าท่า การท่าเรือแห่งประเทศไทย ช่วยกันกำกับดูแลทำให้เกิดปัญหาในเรื่องความชัดเจน ปัญหาในการติดต่อประสานงานที่ผิดพลาดหรือขัดแย้งกันเองได้ และความคล่องตัวในการทำงาน เพราะขั้นตอนกระบวนการการขออนุญาตนำเข้าและส่งออกขยะอันตรายดังกล่าวเกี่ยวข้องและอยู่ในอำนาจ หน้าที่ของหลายหน่วยงาน ผู้เขียนเห็นว่า ต้องให้กรม โรงงานอุตสาหกรรมเข้ามามีบทบาทในการตรวจสอบ ร่วมกันกับหน่วยงานทั้ง 3 หน่วยงาน โดยทั้ง 3 หน่วยงานดังกล่าวจะต้องรายงานให้กรม โรงงาน อุตสาหกรรมทราบถึงการขออนุญาตนำเข้าและส่งออกขยะอันตรายและขยะมีพิษที่เกิดจากผลิตภัณฑ์ ดังกล่าวด้วย เพราะกรม โรงงานอุตสาหกรรม ปฏิบัติงานในฐานะหน่วยงานผู้มีอำนาจ ทำหน้าที่รับแจ้ง เกี่ยวกับการเคลื่อนย้าย ข้ามแดนของของเสียอันตรายหรือของเสียอื่น และให้ข้อมูลข่าวสารเพื่อตอบสนอง ต่อการแจ้ง และอนุญาตหรือควบคุมการนำเข้าของเสียอันตรายตามที่กำหนด โดยกำหนดเพิ่มเติมการเข้าไป ตรวจสอบในประกาศกรม โรงงานอุตสาหกรรม เรื่อง เงื่อนไขในการอนุญาตให้นำเข้าเครื่องใช้ไฟฟ้าและ อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้แล้วที่เป็นวัตถุอันตรายเข้ามาในราชอาณาจักร (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2550 โดย เพิ่มเติมในข้อ 2.5 กำหนดว่า

“การนำเข้าเพื่อการใช้ซ้ำ การนำเข้าเพื่อการซ่อมแซม การนำเข้าเพื่อคัดแปลง และการนำเข้าเพื่อคัด แยกหรือแปรสภาพชิ้นส่วนอุปกรณ์หรือส่วนประกอบของเครื่องใช้ไฟฟ้าอิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้แล้ว ให้กรมศุลกากร กรมเจ้าท่า การท่าเรือแห่งประเทศไทยนั้นจัดทำรายงานในการตรวจสอบ พิจารณาอนุญาต ให้มีการนำเข้า ส่งออก ขนถ่ายของเสียอันตราย หรือพิจารณาอนุญาตการจอดเรือเทียบท่าและการขนถ่าย

ของเสียอันตรายให้กรมโรงงานอุตสาหกรรมทราบภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้มีการอนุญาตหรือการกระทำดังกล่าวขึ้น”

เพื่อให้กรมโรงงานอุตสาหกรรมเป็นหน่วยงานที่ควบคุมดูแลการนำเข้าและการส่งออกขยะอันตรายหรือขยะมีพิษที่เกิดจากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและเครื่องใช้อิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช้แล้ว สามารถตรวจสอบการนำเข้าและส่งออกขยะอันตรายดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

กล่าวโดยสรุป หากประเทศไทยมีกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการอุปกรณ์หรือส่วนประกอบของเครื่องใช้ไฟฟ้าอิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้แล้วที่ได้มาตรฐานสากล หรืออย่างน้อยเป็นไปตามมาตรฐานเช่นเดียวกับกฎหมายของต่างประเทศ ซึ่งกฎหมายที่เกี่ยวกับการจัดการผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและเครื่องใช้อิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช้แล้วไม่เพียงแต่สำคัญในด้านการรักษาสิ่งแวดล้อมและสุขอนามัยของประชาชนเท่านั้น ยังเป็นการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางการค้ากับประเทศอื่น ๆ ด้วย อีกทั้งยังเป็นการลดความเสียหายที่อาจจะถูกกีดกันทางการค้าผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์กับประเทศที่มีกฎหมายในเรื่องนี้เคร่งครัดอีกด้วย